

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
педагогічних технологій та освіти
впродовж життя

26 серпня 2025 р., протокол № 7

Голова Вченої ради

Людмила МОГЕЛЬНИЦЬКА

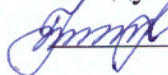
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійна програма «Екстремальна психологія»
факультет педагогічних технологій та освіти впродовж життя
кафедра психології і соціального забезпечення

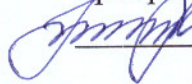
Схвалено на засіданні кафедри
психології та соціального
забезпечення

25 серпня 2025 р., протокол № 8

Завідувач кафедри

 Марина ОКСЮТОВИЧ

Гарант освітньо-професійної
програми

 Марина ОКСЮТОВИЧ

Розробник: кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та
соціального забезпечення ОКСЮТОВИЧ Марина

Житомир
2025 – 2026 н.р.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 2

Робоча програма навчальної дисципліни «Вікова психологія» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійна програма «Екстремальна психологія» затверджена Вченою радою факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя від 26 серпня 2025 р., протокол № 7.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/3

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 5	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов’язкова
Модулів – 1	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр
		3-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 4,4	Освітній ступінь: «бакалавр»	32 год.
		Практичні, семінарські
		48 год.
		Лабораторні
		– год.
		Самостійна робота
		70 год.
		Індивідуальні завдання
		Вид контролю: екзамен

Частка аудиторних занять і частка самостійної та індивідуальної роботи у загальному обсязі годин з навчальної дисципліни становить:

для денної форми здобуття вищої освіти – 47% аудиторних занять, 53 % самостійної та індивідуальної роботи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 4

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни «Вікова психологія» є забезпечення майбутніх психологів теоретичними знаннями з основ вікової психології; озброєння студентів знаннями психологічних закономірностей розвитку особистості на різних етапах онтогенезу; надання студентам систематизованих знань із вікової психології, що формує професійну свідомість та самосвідомість студента, а також здійснення практичної підготовки студентів для роботи з людьми різних вікових категорій.

Предметом дисципліни є дослідження закономірностей психічного розвитку людини на різних етапах її онтогенезу, а також вивчення виникнення вікових новоутворень, тенденцій змін психіки, поведінки, життєдіяльності та особистості людини в процесі її життя.

Завданням вивчення дисципліни «Вікової психології» є:

- ознайомлення здобувачів освіти з основами поняттями, принципами, концепціями вікової психології;
- формування уявлення про зв'язок психічних явищ з віком;
- висвітлення специфіки психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, підходи до періодизації психічного розвитку особистості;
- вироблення у студентів практичних вмінь та навичок використання знань із вікової психології в подальшій професійній діяльності психолога;
- формування умінь та навичок застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізація особистісного та творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Відповідно до стандарту вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія», змісту освітньо-професійної програми, опанування навчальної дисципліни «Вікова психологія» забезпечуватиме формування *інтегральної компетентності* та таких загальних (ЗК) та спеціальних компетентностей (СК):

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими наступних програмних результатів навчання за спеціальністю 053 «Психологія»:

Програмні результати навчання (РН):

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/5

РН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

РН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

РН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

РН11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 6

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки (СК5, СК9, РН2, РН9, РН11).

1. Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології. Структура вікової психології.

2. Вік як основна категорія вікової психології.

3. Методологічні засади та принципи вікової психології.

4. Місце вікової психології в системі наук.

5. Методи вікової психології. Підходи до організації досліджень з вікової психології.

Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі (СК5, СК9, РН2, РН9, РН11).

1. Поняття про психічний розвиток. Розвиток і формування.

2. Діалектико-матеріалістичне вчення про психічний розвиток. Рушійні сили психічного розвитку. Суперечності психічного розвитку.

3. Фактори психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних факторів у психічному розвитку особистості.

4. Принципи та закономірності психічного розвитку.

5. Показники психічного розвитку. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психічні новоутворення, криза розвитку.

6. Проблеми періодизації психічного розвитку: теорія рекапітуляції (С. Холл), психодинамічний підхід (З. Фройд) та психосексуальні стадії розвитку; соціогенетичний підхід (Е. Еріксон); когнітивний підхід (Ж. Піаже) та стадії розвитку операціонального інтелекту; рівні та стадії морального розвитку дитини (за Л.Кольбергом); культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський); концепція Д.Б. Ельконіна.

Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку (СК5, СК9, РН2, РН9, РН11).

1. Психологія пренатального розвитку.

2. Криза новонародженості.

3. Психічний розвиток немовляти.

3.1. Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини.

3.2. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення.

3.3. Розвиток пізнавальних процесів і моторики.

3.4. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти.

4. Криза першого року життя.

5. Анатомофізіологічні особливості дитини раннього віку. Фізичний та моторний розвиток.

6. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві.

7. Провідна діяльність у ранньому дитинстві.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 7

8. Новоутворення в ранньому дитинстві. Розвиток психічних процесів.

9. Криза трьох років.

Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку (ЗК3, СК5, СК9, РН2, РН11).

1. Анатомо-фізіологічні особливості дошкільнят. Фізичний та моторний розвиток.

2. Соціальна ситуація розвитку. Провідна діяльність. Новоутворення дошкільного віку.

3. Етапи та напрямки розвитку дитячої гри.

4. Пізнавальний, розумовий та сенсорний розвиток дошкільнят.

5. Розвиток особистості дошкільника.

6. Криза семи років.

Змістовий модуль 2.

Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці (ЗК3, СК5, РН2, РН11).

1. Загальна характеристика розвитку молодшого школяра.

2. Анатомо-фізіологічні можливості молодшого школяра.

3. Соціальна ситуація, провідна діяльність, новоутворення молодшого шкільного віку.

4. Розвиток самосвідомості молодшого школяра.

5. Розвиток мотиваційної сфери молодшого школяра.

Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці (ЗК4, СК5, РН2, РН9, РН11).

1. Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Теорії кризи пубертату (Дж.С. Холл, З.Фройд, Е.Еріксон, Ж.Піаже, К.Левін, М.Мід; Л.С. Виготський).

2. Соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, психологічні новоутворення підліткового віку.

3. Пізнавальний розвиток у підлітковому віці

4. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці.

5. Розвиток мотиваційно-емоційної сфери підлітка.

Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці (ЗК3, ЗК4, СК5, СК9, РН2, РН9, РН11).

1. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку.

2. Соціальна ситуація розвитку, новоутворення, провідна діяльність в ранній юності.

3. Саморегуляція в юнацькому віці.

4. Особливості спілкування у ранній юності.

5. Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності.

6. Психологічні особливості зрілої юності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/8

**Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості.
Психологія пізнього віку (ЗК3, ЗК4, СК5, СК9, РН2, РН7, РН9, РН11).**

1. Особливості психічного розвитку дорослої людини (від 20 до 60 років)
 - 1.1. Психологічні теорії про розвиток в дорослому віці.
Анатомо-фізіологічні особливості у дорослому віці.
 - 1.2. Загальна характеристика дорослості.
 - 1.3. Рання дорослість.
 - 1.4. Зрілий дорослий вік.
 - 1.5. Кризові явища в житті дорослих людей Розвиток психічних процесів у дорослому віці.
 - 1.6. Психосоціальний розвиток у дорослому віці.
2. Особливості психічного розвитку літньої людини (від 60 років)
 - 2.1. Теорії старіння. Біологічні теорії старіння.
Анатомо-фізіологічні особливості у літньому віці.
 - 2.2. Еволюційні теорії старіння. Розвиток психічних процесів у літньому віці.
 - 2.3. Соціально-психологічні теорії старіння.
 - 2.4. Особливості інтелектуального та когнітивного розвитку людей похилого віку.
 - 2.5. Особистісні та соціальні проблеми літніх людей.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/9

4. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

	Змістові модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семінарські	Самостійна робота
№1	Змістовий модуль 1				
	Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки.	18	4	6	8
	Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.	18	4	6	8
	Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку.	18	4	6	8
	Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.	18	4	4	10
	Модульний контроль №1	2	—	2	—
	Разом змістовий модуль 1	74	16	24	34
№2	Змістовий модуль 2				
	Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.	18	4	6	8
	Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	18	4	6	8
	Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.	20	4	6	10
	Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	18	4	4	10
	Модульний контроль №2	2	—	2	—
	Разом змістовий модуль 2	76	16	24	36
РАЗОМ		150	32	48	70

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

Назва теми	К-ть годин
Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки.	6
Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі.	6
Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку.	6
Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку.	4
Модульний контроль №1	2

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/10

Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці.	6
Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці.	6
Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.	6
Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку.	4
Модульний контроль №2	2
РАЗОМ	48

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
МОДУЛЬ 1		
Змістовий модуль 1.		
1	Тема 1. Вікова психологія як галузь психологічної науки Предмет психології вікового розвитку. Основні задачі психології вікового розвитку. Вікова періодизація: дитинство (період немовля, ранній та дошкільний вік, молодший шкільний вік), юність, дорослість, пізній (літній та старечий) вік. Основні проблеми вікової психології як науки. Донауковий період становлення вікової психології. Причини виокремлення вікової психології в окрему науку в XIX ст. Розвиток вікової психології в Україні на початок XX ст. Становлення вітчизняної школи вікової психології. Значення для розвитку вікової психології педагогічних досліджень. Зарубіжні течії вікової психології (неофрейдизм, біхевіоризм, гуманістична психологія тощо). Методи вікової психології. Методологічна основа психологічних досліджень з вікової психології. Принципи організації експериментальних досліджень.	8
2	Тема 2. Динаміка психічного розвитку та закономірності формування особистості в онтогенезі Основні закономірності психічного розвитку. Психічний розвиток і формування особистості. Роль виховання у формуванні особистості. Феноменологія людини: прагнення до розвитку та спокою (стереотипізація); існування в двох іпостасях (соціальна одиниця та унікальна особистість); світ речей, світ знаків, світ духу. Передумови та умови психічного розвитку. Значення внутрішньої позиції для розвитку особистості. Структура самосвідомості (власне ім'я, претензія на	8

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 11

	визнання, статеві ідентифікація, психологічний вік особистості, соціальний простір особистості).	
3	Тема 3. Пренатальний розвиток і народження дитини. Особливості психічного розвитку немовляти. Психічний розвиток дитини раннього віку. Новонародженість: передумови та умови психічного розвитку; безумовні рефлекс та їх значення для розвитку дитини; особливості розвитку органів відчуття; розвиток емоційної сфери; комплекс поживлення. Емоційно-експресивна функція спілкування та її значення для розвитку немовляти. Іграшка як засіб спілкування та психічного розвитку немовляти. Основні вікові новоутворення: почуття довіри до людини - входження у світ людських взаємин; прямоходіння; початок розуміння мови. Спілкування дитини раннього віку: спілкування та мова; виникнення прагнення до самостійності; криза у спілкуванні. Пізнання в ранньому віці: розвиток предметного сприйняття та наочно-дійового мислення; особливості розвитку уяви та пам'яті. Передумови формування особистості: особливості перших уявлень про себе; виникнення елементів самосвідомості; виникнення прагнення до емансипації; криза 3-х років.	8
4	Тема 4. Психічний розвиток дитини дошкільного віку. Особливості спілкування: з родиною, з однолітками. Готовність дитини до школи. Розумовий розвиток: практичне оволодіння мовою та її осмислення; засвоєння логічних форм мислення; особливості розвитку уваги, пам'яті та уяви. Дитяча особистість: ім'я та його значущість; роль моральних еталонів у формуванні особистості; формування системи мотивів; особливості розвитку самосвідомості та самооцінки; особливості розвитку почуттів, волі. Основні вікові новоутворення: розвиток рефлексії, розвиток знакової функції свідомості, розвиток уявлень про відносність світу постійних речей.	10
Змістовий модуль 2.		
5	Тема 5. Психічний розвиток і формування особистості в молодшому шкільному віці. Проблема зміни соціального становища дитини, яка вступила до школи. Особливості взаємин з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Вплив управлінського стилю вчителя на розвиток спілкування дітей. Навчання та виховання в школі як головні умови психічного розвитку молодших школярів. Особливості формування інтелектуальних процесів в умовах навчальної діяльності у школі: вікові особливості та можливості засвоєння й оволодіння знаннями; розвиток сприймання, спостережливості, пам'яті, уяви та уваги. Формування особистості дитини молодшого шкільного віку; особливості розвитку самосвідомості; індивідуальні відмінності в молодшому шкільному віці. Учбова діяльність як провідний вид діяльності молодшого школяра: готовність до школи; загальна характеристика учбової діяльності;	8

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/12

	формування системи ставлень до школи, до вчителя, до учбових обов'язків; зміна ставлення до навчання впродовж молодшого шкільного віку. Проблема оцінки. Гра, навчання та трудова діяльність в молодшому шкільному віці.	
6	Тема 6. Психологічні особливості розвитку та формування особистості в підлітковому віці. Соціальна ситуація в життєдіяльності підлітка. Особливості учбової та інших видів діяльності в підлітковому віці: стимули та мотиви навчання; формування навчальних мотивів; розвиток моральних норм і правил поведінки. Зміна ставлення до навчання впродовж підліткового віку. Психологічні особливості трудової діяльності в пубертатному віці. Особливості спілкування: з батьками, з іншими дорослими, з однолітками; інтимно-довірительне спілкування з однолітками як потреба та провідна діяльність. Статева ідентифікація. Розумовий розвиток підлітків: розвиток мовленнєвої діяльності; розвиток вищих психічних функцій (сенсорний розвиток; розвиток мислення, уваги, розвиток сприймання, спостережливості, пам'яті, уяви).	8
7	Тема 7. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці. Особливості стилю життя в юнацькому віці: соціальна ситуація життя (професійна орієнтація, життя в батьківській родині, вікові періоди юнацького віку); учбова діяльність в юнацькому віці (зміни ставлення до навчання; роль навчання у формуванні особистості; пізнавальна сфера та творчість в юнацькому віці); трудова діяльність в юнацькому віці (вибір професії, роль праці у формуванні особистості). Особливості спілкування: з батьками, з іншими дорослими, з однолітками. Потреба у спілкуванні з кумиром та референтною групою; в участі у суспільному житті, формальних і неформальних організаціях. Дружба та любов в юнацтві. Розвиток особистості в юнацькому віці: особливості ідентифікації з власним "Я", самосвідомість в юнацькому віці (самовиховання, формування життєвої позиції та етичних переконань, вибір життєвої мети та шляхів її досягнення).	10
8	Тема 8. Вік дорослості та особливості розвитку зрілої особистості. Психологія пізнього віку. Соціальна ситуація життя та закономірності розвитку людини в період дорослості. Періоди дорослості. Проблеми самореалізації особистості дорослого: на рівні вищих духовних форм та на рівні "гри на зниження". Суспільно-корисна праця як провідна діяльність; прагнення до нового та стереотипність у професійній діяльності. Форми і методи навчання дорослих. Ділове спілкування дорослих та спілкування у виробничих групах і колективах. Любов та родина як цінність. Дружні об'єднання дорослих. Пізнавальна діяльність дорослих: пізнання як професія; пізнавальні інтереси, що не пов'язані з професійною діяльністю. Особистість дорослої людини: особливості ідентифікації з особистим "Я"; соціальна активність дорослої людини; значущість активності у професійній діяльності для розвитку людини як суб'єкта діяльності,	10

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/13

	особистості та індивідуальності. Ціннісні орієнтації та світогляд дорослої людини. Дорослість та проблема сенсу життя. Соціальна ситуація життя людей літнього та старечого віку. Участь у професійній та суспільній діяльності; місце в родині. Періодизація пізнього віку. Вікові закономірності та психологічні особливості нормального старіння.	
РАЗОМ		70

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Метою виконання індивідуальних завдань є: закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих студентами на теоретичних і практичних заняттях.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни «Вікова психологія» включає:

- анотування вивченої додаткової літератури;
- опрацювання визначених проблемних питань та їх обговорення на практичних заняттях;
- складання психодіагностичного інструментарію тощо.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

Результат навчання	Методи навчання
РН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Проблемний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
РН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Проблемний метод – Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
РН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів)

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 14

Результат навчання	Методи навчання
професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.	– Дискусійний метод – Дослідницький метод – Проблемний метод Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)
РН11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.	– Вербальні методи (лекція, пояснення) – Наочні методи (презентація) – Практичні методи (вирішення кейсів) – Дискусійний метод – Дослідницький метод – Проблемний метод Методи самостійної роботи (анотування опрацьованого матеріалу, виконання завдань, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання тез)

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Перевірка досягнення результатів навчання здійснюється з використанням таких методів:

Результат навчання	Методи контролю
РН2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	Усне опитування, тестові міні-контрольні роботи, робота в групі, взаємоконтроль, рецензування відповідей інших студентів, перевірка виконання та захист індивідуальних завдань, підсумковий контроль, екзамен
РН7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.	Усне опитування, тестові міні-контрольні роботи, робота в групі, взаємоконтроль, рецензування відповідей інших студентів, перевірка виконання та захист індивідуальних завдань, підсумковий контроль, екзамен
РН9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.	Усне опитування, тестові міні-контрольні роботи, робота в групі, взаємоконтроль, рецензування відповідей інших студентів, перевірка виконання та захист індивідуальних завдань, підсумковий контроль, екзамен
РН11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки	Усне опитування, тестові міні-контрольні роботи, робота в групі, взаємоконтроль, рецензування відповідей інших студентів, перевірка виконання та захист індивідуальних завдань, підсумковий контроль, екзамен

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 15

Результат навчання	Методи контролю
запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.	

10. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Державному університеті «Житомирська політехніка» та розподілу балів, що наведений нижче.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни включає:

– поточний, модульний та підсумковий контроль – для здобувачів денної форми здобуття вищої освіти.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня засвоєння знань, формування умінь і навичок здобувачів вищої освіти впродовж вивчення ними матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять.

Модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за модуль (змістові модулі) навчальної дисципліни. Модульний контроль проводиться під час навчального заняття після завершення вивчення матеріалу модуля (змістових модулів) навчальної дисципліни. Модульний контроль здійснюється у формі тестування.

Підсумковий контроль проводиться для підсумкового оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення навчальної дисципліни. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену. Процедура складання екзамену визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Розподіл балів з навчальної дисципліни

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
Для здобувача денної форми здобуття вищої освіти	
Виконання завдань поточного контролю	60
Виконання завдань модульного або підсумкового контролю	40
Підсумкова семестрова оцінка	100

Розподіл балів за виконання завдань поточного контролю

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/16

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
Виконання завдань під час навчальних занять	40
Виконання та захист індивідуальних самостійних завдань	20
Виконання науково-дослідної роботи та інших видів робіт (додаткові – заохочувальні бали): 1. Участь у студентських предметних олімпіадах, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, грантах, науково-дослідних проектах 2. Підготовка тез доповідей наукових конференцій	20
Разом за виконання завдань поточного контролю	60

Розподіл балів за виконання завдань під час навчальних занять

Види робіт здобувача вищої освіти	Кількість балів за семестр
	денна форма
Відповіді (виступи) на заняттях	15
Участь у дискусії	5
Виконання тестових завдань	10
Виконання та захист практичних завдань, вправ, кейсів	10
Разом за виконання завдань під час навчальних занять	40

З метою застосування цілих чисел для оцінювання результатів роботи здобувачів під час навчальних занять може використовуватися 100-бальна шкала оцінювання щодо кожного окремо виду робіт. Розрахунок загальної кількості балів, які здобувач може набрати за результатами роботи під час навчальних занять протягом семестру, проводиться за формулою:

$$P_{\text{НЗ}} = \sum (P_i \times BK_i) \times K_{\text{НЗ}}, \quad (1)$$

де $P_{\text{НЗ}}$ – загальна кількість балів, набраних здобувачем за виконання завдань під час навчальних занять за семестр;

P_i – кількість набраних здобувачем балів за семестр за виконання i -го виду робіт під час навчальних занять (за 100-бальною шкалою);

BK_i – ваговий коефіцієнт за виконання i -го виду робіт під час навчальних занять. Значення вагових коефіцієнтів розраховуються шляхом ділення кількості балів, яка передбачена за виконання окремого виду робіт під час навчальних занять, на сумарну кількість балів за виконання усіх видів робіт під час навчальних занять за семестр;

$K_{\text{НЗ}}$ – коригувальний коефіцієнт, який визначається шляхом ділення кількості балів, що передбачена за виконання завдань під час навчальних занять за семестр, на 100 балів.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/17

Розподіл балів за виконання завдань модульного контролю

Види робіт здобувача вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти	Кількість балів за семестр
Виконання завдань модульного контролю 1	20
Виконання завдань модульного контролю 2	20
Разом за виконання завдань модульного контролю	40

Якщо здобувач денної форми здобуття вищої освіти виконав необхідні для досягнення результатів навчання з дисципліни завдання, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни та/або відповідними методичними рекомендаціями, склав модульний контроль і набрав у сумі 60 балів або більше, він може погодити дану оцінку в електронному кабінеті і вона стане семестровою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни.

Якщо здобувач денної форми здобуття вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни виконав необхідні для досягнення результатів навчання з дисципліни завдання, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни та/або відповідними методичними рекомендаціями, і набрав 60 балів або більше і бажає покращити свій результат успішності, він проходить процедуру підсумкового контролю у формі екзамену. Набрані бали за виконання завдань підсумкового контролю, а також бали за поточний контроль сумуються і формується семестрова оцінка з навчальної дисципліни. Бали, які здобувач вищої освіти набрав за виконання завдань модульного контролю, при цьому не враховуються під час розрахунку семестрової оцінки з навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти допускається до процедури підсумкового контролю у формі екзамену, якщо виконав необхідні для досягнення результатів навчання з дисципліни завдання, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни та/або відповідними методичними рекомендаціями, і за поточний контроль у сумі набрав 36 балів або більше.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав 25–35 балів, він отримує право за власною заявою опанувати окремі теми (змістові модулі) навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми. Вивчення окремих складових навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, здійснюється у вільний від занять здобувача вищої освіти час.

Якщо здобувач вищої освіти за результатами поточного контролю набрав від 0 до 24 балів (включно), він вважається таким, що не виконав вимоги робочої програми навчальної дисципліни та має академічну заборгованість. Здобувач вищої

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 18

освіти отримує право за власною заявою опанувати навчальну дисципліну у наступному семестрі понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми.

Процедура надання додаткових освітніх послуг здобувачу вищої освіти з метою вивчення навчального матеріалу дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом освітньої програми, визначена у Положенні про надання додаткових освітніх послуг здобувачам вищої освіти в Державному університеті «Житомирська політехніка».

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках окремих тем навчальної дисципліни, здійснюється викладачем за зверненням здобувача вищої освіти та представленням документів, які підтверджують результати навчання (сертифікати, свідоцтва, скріншоти тощо). Рішення про визнання та оцінка за відповідну частину освітнього компонента приймається викладачем за результатами співбесіди зі здобувачем вищої освіти.

Визнання результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті в рамках цілого освітнього компонента, здійснюється за процедурою, яка визначена у Положенні про організацію освітнього процесу у Державному університеті «Житомирська політехніка».

Шкала оцінювання

Шкала ЄКТС	Національна шкала	100-бальна шкала
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C		74-81
D	Задовільно	64-73
E		60-63
FX	Незадовільно	35-59
F		0-34

11. ГЛОСАРІЙ

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
1	Авторитет	authority
2	Адаптація	adaptation
3	Аналіз	analysis
4	Бар'єри психологічні	psychological barriers
5	Виховна система	education system

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/ 19

№ з/п	Термін державною мовою	Відповідник англійською мовою
6	Вікова психологія	age psychology
7	Вольові дії	will actions
8	Гармонійний розвиток	harmonic development
9	Гнів	anger
10	Депресія	depression
11	Дискусія	discussion
12	Довіра	trust
13	Егоїзм	selfishness
14	Експресія	expression
15	Екстраверсія	extraversion
16	Емоційні процеси	emotional processes
17	Емпатія	empathy
18	Забування	forgetting
19	Зосередженість	concentration
20	Ідентифікація	identification
21	Індивід	individual
22	Інстинкт	instinct
23	Інтелект	intellect
24	Інтроверсія	introversion
25	Критичність мислення	critical thinking
26	Логічне мислення	logical thinking
27	Методи виховання	methods of training
28	Моральне виховання	moral training
29	Навіювання	casting
30	Особистість	personality
31	Пізнавальна діяльність	cognitive activity
32	Психічні процеси	psychical processes
33	Рефлексія	reflexion
34	Самоактуалізація особистості	self-actualization of personality
35	Самосвідомість	self-awareness
36	Соціалізація людини	socialization of personality
37	Темперамент	temperament
38	Форми мислення	forms of thinking
39	Характер	character
40	Цінність	value

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Оксана Сергєєнкова, Олеся Столярчук, Олена Коханова, Олена Пасєка, «Вікова психологія». Центр навчальної літератури, 2021. 376 с.
2. Савчин М.В., Василенко Л.П., «Вікова психологія»: 6-те видання,

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019			Ф-31.07- 05.01/053.00.2/ОК19- 2025
	Випуск 1	Зміни 0	Екземпляр № 1	Арк 21/20

перероблене, доповнене видавництво: ВЦ «Академія», 2024. 84 с.

3. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Центр учбової літератури, 2021. 424 с.
4. Ірина Петухова, Роман Калениченко, Ольга Льовкіна та ін., «Психологія особистості». Вид-во університету державної фіскальної служби України, 2021. 338 с.
5. Роман Калениченко, «Педагогічна психологія». КНУБА, 2023. 196 с.

Додаткова література:

1. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Ф 33 Психологія молодшої сім'ї: монографія. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – 235 с.
2. Самодопомога плюс. Груповий курс управління стресом для дорослих. загальна версія 1.0, що випробовується в польових умовах. 2021 р. серія психологічних втручань низької інтенсивності № 5. world health organization 2022. – 254 с.
3. Оксютів М.О., Сабадуха О.В. Психотравмуючий досвід дитини та особливості соціалізації при цьому. Вчені записки Таврійського національного університету. Серія: Психологія. Том 34 (73). № 5, 2023. С.58-65.
4. Оксютів М.О. Особливості використання методів казкотерапії у роботі з психічною травмою. Науковий журнал «Габітус», 2023. Вип. 48. С.131-136.
5. Rudenok, A., Petyak, O., Komar, T., Afanasenko, V., Khanetska, N. (2022). Psychological Adaptation of Children in Remarried Families. Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 14 (1), 521-534. <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/533> Web of Science Core Collection

Інтернет-джерела:

1. Електронна бібліотека Державного університету «Житомирська політехніка» <http://eztuir.ztu.edu.ua/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
3. Наукові видання Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/info/265/>
4. Актуальні питання сучасної психології - http://library.sspu.sumy.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Aktualny_pitannya_suc.psihologii
5. American Psychological Association: <http://www.apa.org>